

СТАНОВИЩЕ

от проф. Мирослава Петкова Петкова, д.пс.
ръководител на катедра «Медицинска психология и чужди езици»
Медицински Факултет, Тракийски Университет, Стара Загора
по дисертацията за присъждане на научната степен „Доктор”
на тема:

„ФАКТОРИ НА УМОРАТА ПРИ ПАЦИЕНТИ СЪС ЗЛОКАЧЕСТВЕНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ “

с автор Раиса Веселинова Стребкова – Лазарова

Професионално направление: Психология,
Научна специалност: Медицинска психология

Раиса Веселинова Стребкова – Лазарова, магистър по психология. Със заповед № 419/ 25.02.2016г., на Ректора на Тракийския университет Раиса Веселинова Стребкова – Лазарова е зачислена като докторант редовно обучение по научна специалност “Медицинска психология” професионално направление 3.2. Психология, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки към катедра „Медицинска психология и чужди езици”, Медицински факултет, ТрУ – Стара Загора със срок на обучение – 3 години. Дата на зачисляване – 11.02.2016г Докторантката е положила успешно изпита за кандидатски минимум, видно от съответно приложените протоколи.

Психологичните аспекти на появата, хода и справянето с болестта представляват съществена част от темите, които се изследват от медицинската психология. Наред с това, онкологичните заболявания са едно от най-големите предизвикателства пред съвременната медицина. В съвременната медицинска и психологична литература се обсъждат множество значими за онкологичните заболявания фактори, които имат отношение както към тяхната генеза, така и към ресурсите на личността да премине през предизвикателствата на лечението. От гледна точка на практиката обаче може би най-значими са тези аспекти на поведението и психичните функции, които пряко влияят върху способността на личността да премине през сложния и продължителен процес на лечение. Един такъв феномен е умората. Тя представлява ограничение на физическата и умствена активност, което възниква във връзка с медицинското лечение, оказва значително влияние върху дейността на пациента и въпреки адекватната почивка и релаксация не намалява. При анализа на това състояние се установява, че то зависи от локализацията и стадия на болестта, от приложената терапия и не на последно място от стреса, депресията и тревожността, които съпътстват пациентите от момента на поставянето на стигматизиращата диагноза.

Допълнителна тежест на проблема с умората поставят и данните на много съвременни автори, които установяват, че при една четвърт до една трета от преживелите рак пациенти се наблюдава персистираща умора в период до 10 години след поставянето на диагноза. Това са факти, които са изключително важни за психологическите изследвания и за практиката на психолозите, работещи в сферата на медицината. Именно дългосрочно оцелелите пациенти със злокачествени заболявания представляват все по-многобройна група с изразена потребност от психологическо консултиране и подкрепа.

В контекста на всичко казано до тук е очевидно, че авторката се е насочила към тема, която е актуална, присъства в научната литература и има своята не само научна, но и приложна стойност. Това е видно и от обема на цитираната от авторката литература.

Дисертационният труд на Раиса Веселинова Стребкова – Лазарова е оформен в 197 стр., включително "Библиография" и „Приложения“, като е онагледен с 32 таблици, 33 фигури и 11 приложения. Библиографията обхваща 340 литературни източника, от които 34 на кирилица и 306 на латиница

След кратък увод, трудът е структуриран в отделни глави (от I до III), глава I в рамките на близо 64 стр. представлява „Литературен обзор“. Следва II гл., съдържаща „Цел, задачи и хипотези на изследването“, „Методи за емпирично изследване“, „Методи за статистическа обработка“ и - III глава, която съдържа анализа и обсъждането на резултатите.

В изследването са включени 66 лица, с водеща потвърдена онкологична диагноза от които 36 провеждат лъчелечение в момента на провеждане на изследването, 30 от изследваните лица са провели лъчелечение и са дългосрочно преживели над пет години от датата на поставяне на диагнозата. Като добра изследователска практика трябва да се посочи факта, че е взето писмено информирано съгласие от всеки изследван пациент. Част от изследването е установяването на социодемографски характеристики на изследваните лица - възраст, пол, местоживееене, семейно положение, образование, трудова заетост, доходи. Изследваните пациенти са разпределени в групи и въз основа на свързаната с болестта медицинска информация: по диагноза, стадий на заболяването и проведено лечение. Проучена е значителна по количество медицинска документация на изследваните пациенти. Използваната богата методика е дала възможност да се извърши едно задълбочено изследване с използване на съвременни статистически методи като дисперсионен анализ (ANOVA), непараметричен тест на Mann-Whitney, корелационен анализ с коефициент на Pearson, линеен регресионен анализ и др. чрез използване на статистическия пакет SPSS (Windows).

Целта на предложената ми за становище дисертация е да се проследят и обективизират проучените в литературния обзор фактори оказващи влияние за появата и тежестта на умората при пациенти със злокачествени заболявания.

В главата „Анализ и обсъждане на резултатите от емпиричното изследване“ авторката е положила усилия да анализира впечатляващ брой променливи, търсейки връзките и взаимните влияния между тях. Определено предимство на изследването е стремежът на авторката да открие и разбере корелациите между умората и променливите, свързани с вида на лечението и стадия на болестта (медицински променливи); променливите, свързани с болката и психологичните променливи, включително личностови предиспозиции (оптимизъм, негативни очаквания, личностова тревожност), социална подкрепа и субективно благополучие (щастие и удовлетвореност от живота).

След приложените анализи на резултатите от изследването авторката прави изводите, че социалната подкрепа е фактор, който съществено намалява общата и физическата умора, независимо от медицинските критерии (болка, вид лечение, стадий на болестта). Що се отнася до личностовите предиспозиции, наличието на оптимизъм в личностовия профил на пациентите с онкологични заболявания предполага по-ниски нива на умора, независимо от етапа на болестта и провежданото лечение. Интересни са и данните, касаещи позитивните аспекти на психичното функциониране. Според авторката

болестта дава възможности на пациентите да се сближат със семействата си и да открият нови източници на удовлетвореност от живота. Тези възможности обаче изискват изпозване на всички ресурси на личността и могат да бъдат реализирани в условията на личностно израстване, за което психологичната помощ би била от решаващо значение.

Прави впечатление извода, че за пациентите, които са на лъчелечение в момента е по-важно да намалят равнището на стрес, а за дългосрочно преживелите е по-важно е да имат позитивни емоции. Именно позитивния афект е най съществен предиктор за тежестта на общата умора и физическата умора при тях. Всички тези изводи показват способността на авторката да анализира резултати от научно изследване и да ги преведе на езика на проблемите на хората, което е много важно в психологията.

Предложените приноси са уместно изброени и структурирани.

Библиографията съдържа общо 340 литературни източника, от които 34 на кирилица и 306 на латиница, повечето от последното десетилетие, правилно описани и подредени.

Приложена е справка за наличието на 4 публикации, свързани с дисертацията, 3 от които на английски език. В 4 от тях Раиса Стребкова – Лазарова е водещ автор, което допълва становището, че тя несъмнено е автор на предложения дисертационен труд.

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява същността на дисертационния труд.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на РАИСА ВЕСЕЛИНОВА СТРЕБКОВА – ЛАЗАРОВА е напълно завършено и съвременно научно изследване, което отговаря на критериите за дисертационен труд. Благодарение на личните си качества и научен подход, дисертантката Р. Лазарова е осъществила проучване с принос към проблема за факторите на умората при пациенти със злокачествени заболявания, подкрепено със сериозна статистическа обработка, задълбочен анализ и изводи. Представеният труд отговаря напълно на законовите изисквания за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР“ и критериите за присъждане на научни степени на Тракийски университет – Стара Загора. Не констатирах съществени методологически и фактологически недостатъци.

Въз основа на изложеното по-горе изразявам позитивното си становище и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР“ на Раиса Веселинова Стребкова – Лазарова

18.03.2019г.

Стара Загора

.....
/проф. М. Петкова, д.пс./